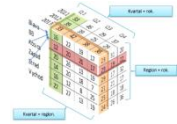

10. Týždeň

Dátové sklady. Dátová kocka.

Pivot kocka a pivot tabuľky.

I Dátové sklady - Data warehouse (DWH) a OLAP

1a DWH a DWH modely

1b Dátové modely pre DWH

Star, Snowflake, DimTable a FactTable

1c Dátová kocka - Data cube

Rozmery, Fakty, Miery

1d OLAP operácie

drill-up a drill-down, slice a dice, **pivot**

II Pivot kocka a pivot tabuľky.

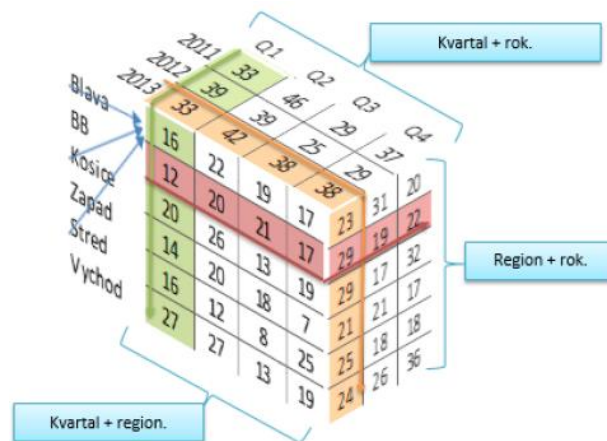
2a Pivoty v MySQL

2b Pivoty v R – 1; `tidyr::spread`, `tidyr::pivot_wide`

Pripojenie z R k MySQL, SQL Server

(2c Pivoty v MS Excel

2d Dáta a 3D mapy)

Pivot kocka

I Dátové sklady - Data warehouse (DWH) a OLAP

[J. Han, M. Kamber, J. Pei, Data Mining, Concepts and Techniques, 2012, Elsevier](#)

Dátové sklady poskytujú architektúru a nástroje pre

- systematické usporiadanie dát vo viacrozmernom priestore
  - ich analýzu a porozumenie pomocou numericko-štatistických a DB metód
- s cieľom dosiahnuť strategické rozhodnutia.

Konštrukcia DWH zahŕňa čistenie, integráciu, transformáciu a modelovanie údajov a predstavuje dôležitý krok predbežného spracovania údajov pred dolovaním dát (data mining DM). Dátové sklady poskytujú

- nástroje na online analytické spracovanie (OLAP) údajov s cieľom interaktívne analyzovať viacrozmerné dáta s rozličnou jemnosťou,
- DM funkcie na klasifikáciu, asociáciu, predpoveď a zoskupovanie.

Kým štatistické DB majú tendenciu zameriavať sa na sociálno-ekonomické aplikácie, OLAP je hlavne zameraný na podnikové aplikácie.

Vďaka tomu sa DWH stáva čoraz dôležitejšou platformou pre analýzu údajov, OLAP a DM, a preto DWH predstavuje štandardný krok v procese zisťovania znalostí.

1a DWH a DWH modely

Dátový sklad je sémanticky konzistentný sklad údajov a jeho fyzická implementácia z viacerých heterogénnych zdrojov slúži ako platforma či dátový model pre rozhodovanie integráciou rôznych aplikačných systémov.

Existujú dva štandardné modely dátového skladu:

1. enterprise warehouse - trvá roky, kým sa vybuduje
2. data mart – je to podmnožinou 1. Implementačný cyklus dátového programu sa meria skôr v týždňoch ako v mesiacoch či rokoch. Zdroj údajov môže byť nezávislý od 1, napr. externé / vonkajšie dáta

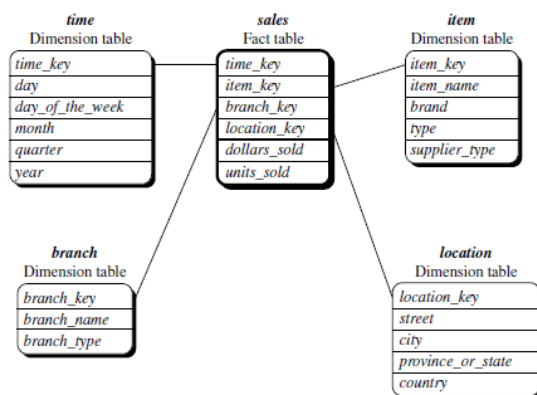
Ďalej opíšeme dva základné dátové modely pre DWH.

1b Dátové modely pre DWH

Star, Snowflake, DimTable a FactTable

Pri návrhu relačných databáz sa štandardne používajú ER diagramy pre dátové modelovanie, v dôsledku čoho schéma databázy pozostáva zo súboru entít a vzťahov medzi nimi. Takýto dátový model je vhodný na online spracovanie transakcií.

Najobľúbenejší dátový model pre dátový sklad, ktorý uľahčuje online analýzu údajov, je mnohorozmerný model, ktorý môže existovať vo forme hviezdnej schémy (Star) alebo schémy snehových vločiek (Snowflake).

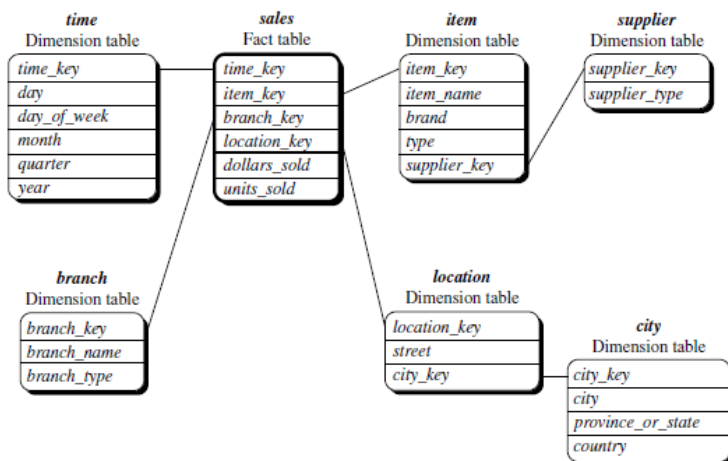
Schéma hviezd

Najbežnejšou paradigmou modelovania je schéma hviezd, v ktorej sklad údajov obsahuje

- veľkú centrálnu tabuľku (faktická tabuľka) obsahujúcu väčšinu údajov bez redundancií a
- skupinu menších sprevádzajúcich tabuliek (tabuľky rozmerov), jednu pre každý rozmer (dimension).

Diagram schémy sa podobá hviezde a tabuľky rozmerov sú zobrazené radiálne okolo centrálnej tabuľky faktov.

Zdôrazňujeme, že v schéme hviezd je každá dimenzia reprezentovaná iba jednou tabuľkou.

Schéma snehových vločiek

Schéma snehových vločiek je variantom modelu hviezdnej schémy, kde niektoré tabuľky rozmerov sú normalizované, v dôsledku čoho sa dáta ďalej rozdeľujú do ďalších tabuliek. Výsledný diagram schémy vytvára tvar podobný snehovej vločky.

Schéma galaxie

Sofistikované aplikácie môžu vyžadovať, aby viac tabuliek faktov zdieľali rovnaké tabuľky dimenzií. Na tento druh schémy sa dá pozeráť ako na súbor hviezd, a preto sa nazýva schéma galaxie.

1c Dátová kocka - Data cube

Rozmery, Fakty, Miery

Dátová kocka

Dátové sklady a nástroje OLAP sú založené na viacrozmernom dátovom modeli. Tento model predstavuje údaje vo forme dátovej kocky.

Dátová kocka je metaforou pre viacrozmerné ukladanie údajov. Dátová kocka umožňuje modelovanie a prezeranie údajov vo viacerých dimenziách a je definovaná rozmermi (dimensions) a faktami.

Rozmery sú *faktory* či *entity*, v závislosti od ktorých sa vedú záznamy.

Rozmery - Dimensions

Rozlišujeme H hierarchický a NH nehierarchický rozmer:

Pr.

čas (H), miesto (H), položka (NH) a dodávateľ (NH)

čas: Roky, Kvartaly - hierarchia

miesto: Štáty, Kraje, Mestá - hierarchia

Každému rozmeru zodpovedá tzv. tabuľka rozmerov, ktorá podrobnejšie charakterizuje rozmer. Napr. tabuľka rozmerov pre položku môže obsahovať atribúty názov položky, značku a typ. Tabuľky rozmerov môžu zadať používatelia alebo odborníci alebo sa môžu automaticky generovať.

Fakty

Tabuľky rozmerov sú usporiadané okolo tabuľky faktov. Fakty sú numerické miery. Tabuľka faktov obsahuje názvy faktov alebo mier, ako aj kľúče k jednotlivým tabuľkám rozmerov.

Miera - Measure

Miera dátovej kocky je numerická funkcia, ktorú je možné určiť v každom bode v priestore dátovej kocky. Hodnota miery sa vypočíta pre daný bod **agregáciou** údajov zodpovedajúcich príslušným dimenziám, ktoré daný bod definujú.

Mieru je možné zaradiť do troch skupín

- **distribučná:** min, súčet
- **algebraická:** mean, var
- **holistická:** median

1d OLAP operácie

(roll-up) drill-up a drill-down, slice a dice, pivot

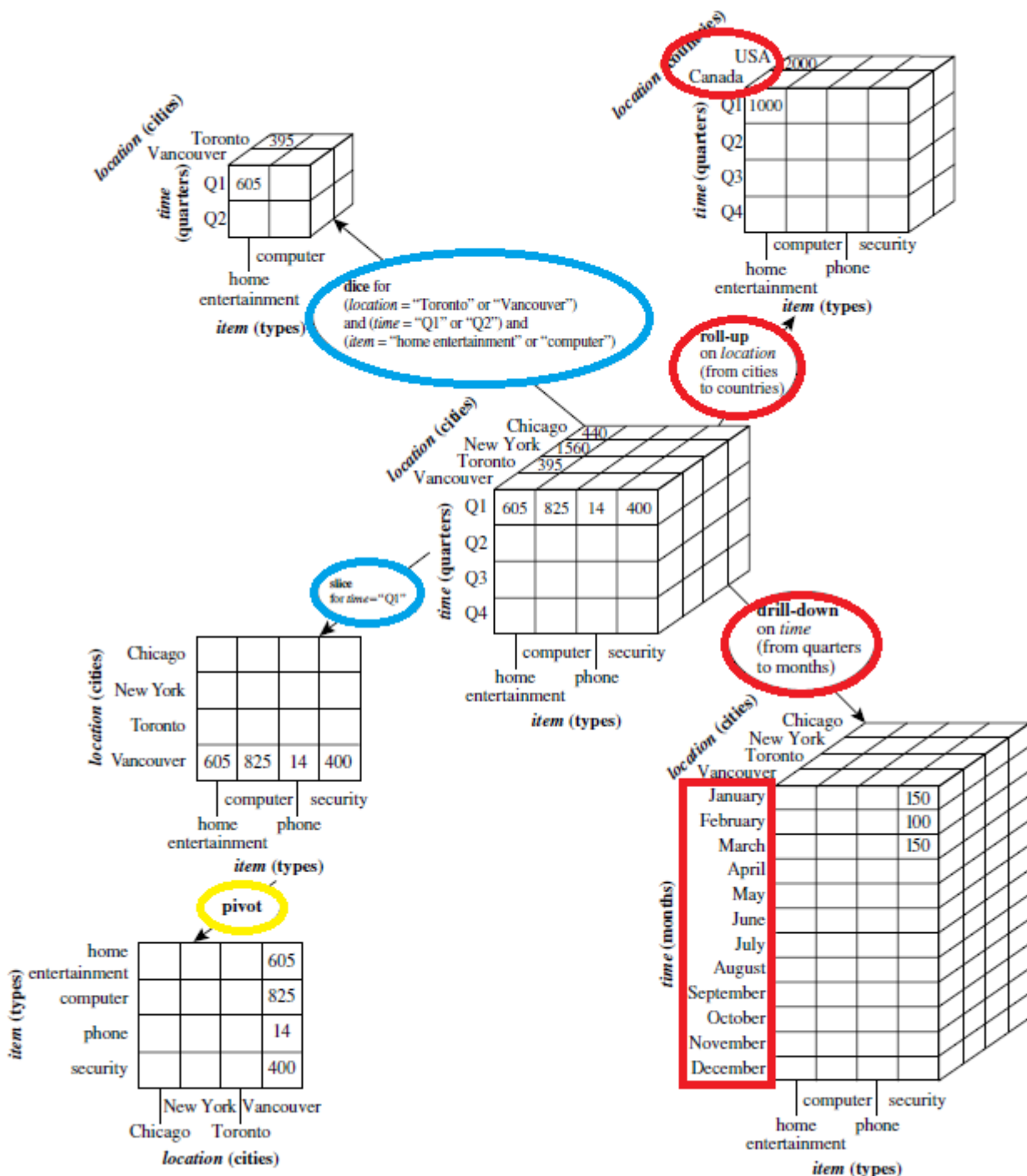
- **drill-up** (nie mesto ale kraj)
- **drill-down** (kvartál a nie rok)
- **slice a dice** Operácia (**slice**) **dice** definuje podmnožinu kocky vykonaním výberu na (iba jednej) aspoň dvoch dimenziách.

Príklad Nasl. **dice** operácia s výberovými kritériami

{miesto Košice alebo Blava} a {čas Q1 alebo Q2} a {položka počítač alebo práčka}

narába s tromi rozmermi - miesto, čas, položka.

- **Pivot**

II Pivot tabuľky

2a Pivoty v MySQL

2b Pivoty v R – 1; tidyr::spread, tidyr::pivot_wide

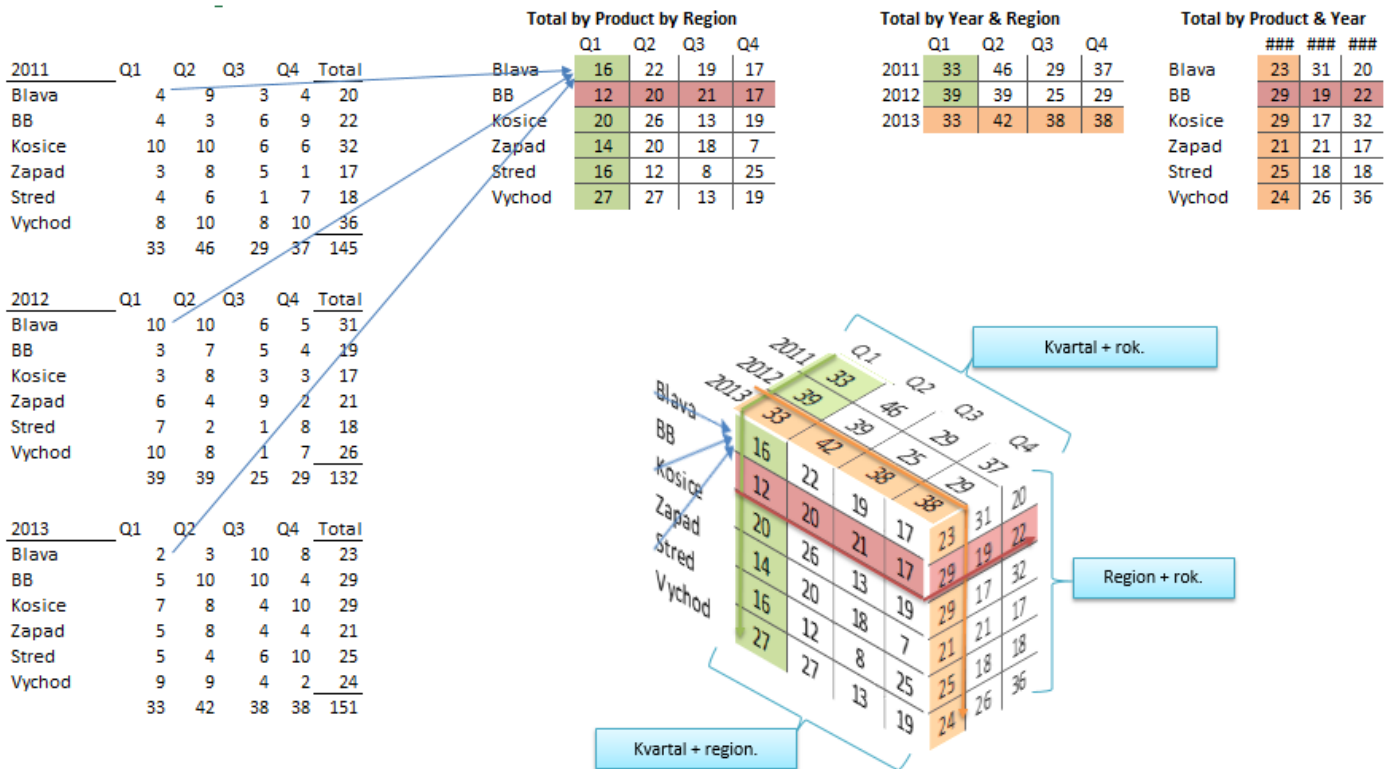
Pripojenie z R k MySQL, SQL Server

(2c Pivoty v MS Excel

2d Dáta a 3D mapy)

Pivot kocka

3 pivot tabuľky

Pivot kocka

2a Pivoty v MySQL

Pivot alebo kontingenčná tabuľka je zovšeobecnením frekvénnej tabuľky na dvojrozmernú (resp. viacrozmernú) agregáciu tabuľku. V SQL jazykoch ju môžeme vytvoriť pomocou CASE výrazu.

Zistite koľko pacientov navštívilo jednotlivých lekárov v jednotlivých mesiacoch!

Frekvénčná PT -- MySQL ↔ SQL Server

use poliklinika;

SELECT

month(den) mes

, COUNT(CASE WHEN idL = 1 THEN 1 ELSE null END) L1

, COUNT(CASE WHEN idL = 2 THEN 1 ELSE null END) L2

, COUNT(CASE WHEN idL = 3 THEN 1 ELSE null END) L3

, COUNT(CASE WHEN idL = 4 THEN 1 ELSE null END) L4

, COUNT(CASE WHEN idL = 5 THEN 1 ELSE null END) L5

, SUM(1) AS Vcelku

FROM Navstevy

GROUP BY month(den);

	mes	L1	L2	L3	L4	L5	Vcelku
1	5	0	1	2	0	0	3
2	6	3	0	0	1	0	4
3	7	1	0	2	0	0	3
4	8	0	2	0	1	0	3
5	9	3	0	0	0	1	4
6	10	1	0	0	1	1	3
7	11	1	0	0	0	1	2

<=> (iba MySQL)

```

SELECT
  month(den) mes
  , SUM(idL = 1) L1
  , SUM(idL = 2) L2
  , SUM(idL = 3) L3
  , SUM(idL = 4) L4
  , SUM(idL = 5) L5
  , SUM(1) AS Vcelku
FROM Navstevy
GROUP BY month(den);

```

Zistite sumárne poplatky u jednotlivých lekárov v jednotlivých mesiacoch!

Sumárna PT -- MySQL ↔ SQL Server

```

SELECT
  month(den) mes
  , SUM(CASE WHEN idL = 1 THEN poplatok ELSE 0 END) L1
  , SUM(CASE WHEN idL = 2 THEN poplatok ELSE 0 END) L2
  , SUM(CASE WHEN idL = 3 THEN poplatok ELSE 0 END) L3
  , SUM(CASE WHEN idL = 4 THEN poplatok ELSE 0 END) L4
  , SUM(CASE WHEN idL = 5 THEN poplatok ELSE 0 END) L5
  , SUM(poplatok) AS Vcelku
FROM Navstevy
GROUP BY month(den);

```

	mes	L1	L2	L3	L4	L5	Vcelku
1	5	0	0	0	0	0	NULL
2	6	900	0	0	500	0	1400
3	7	200	0	1000	0	0	1200
4	8	0	1200	0	800	0	2000
5	9	400	0	0	0	0	400
6	10	300	0	0	800	300	1400
7	11	350	0	0	0	400	750

Namiesto COUNT a SUM je možné použiť ďalšie agregáčnne funkcie, ako MAX, MIN, AVG, ...

2b Pivoty v R – 1; tidyr::spread, tidyr::pivot_wide

A) Možné prístupy k výpočtu pivot tabuľky pomocou R

Nižšie na úvod do jazyka R ukážeme spolu [osem](#) spôsobov (dva z ktorých sú pipe verzie) výpočtu pivot tabuľky priamo v R na jednoduchých dátach z data frame-u [df](#). Z nich sa najviac odporúča posledné riešenie pomocou metódy [pivot_wider](#) balíka [dplyr](#) a [piping](#). Táto metóda dovoľuje skonštruovať aj komplexnejšie dopyty na dátových štruktúrach vďaka jej argumentom. Práve vypočítaný dopyt [DF1](#) ekvivalentne vyriešime dvomi spôsobmi až po detailnejšom úvode do jazyka R a predovšetkým po stručnom vysvetlení systému balíkov tidyverse, ktorý zahŕňa aj balík dplyr a ktorý bol navrhovaný pre manipuláciu s údajmi v rámci data science, data mining či bigdata.

Vytvoríme jednoduchú dátovú štruktúru typu *data.frame* (↔ DB tabuľka) s názvom *df*.

```

df <- read.table(text = "
faktor1 faktor2 x y
AA Red 2 20
AA Blue 3 30
BB Green 1 10
CC Red 2 10
BB Red 3 20
BB Blue 4 21
", header = TRUE);
df
is.data.frame(df) # TRUE

```

	faktor1	faktor2	x	y
1	AA	Red	2	20
2	AA	Blue	3	30
3	BB	Green	1	10
4	CC	Red	2	10
5	BB	Red	3	20
6	BB	Blue	4	21

Vytvoríme PT počtostí podľa faktor1 a faktor2.

```
### 1
table(df$faktor1,df$faktor2)
### <=> 2
xtabs(~faktor1 + faktor2, data=df)
### <=> 3
xtabs(~df$faktor1 + df$faktor2)
```

Balík tidyverse

```
### <=> 4 - tidy::spread( dplyr::count ( ...
if (!require(tidyverse, quietly = TRUE))
install.packages("tidyverse")
library(tidyverse) # => aj dplyr, tidyr
dplyr::count(df,faktor1, faktor2)
# <=> name='n'
dplyr::count(df,faktor1, faktor2, name='n')
# =>
tidyr::spread( dplyr::count (df,faktor1, faktor2),
               faktor2, n, fill = 0)
```

```
### <=> 5 - spread a pipe – lepsie
df %>%
  count(faktor1, faktor2) %>%
  spread(faktor2, n, fill = 0)
```

```
### <=> 6 - summarise(group_by ...
spread( summarise(group_by( df, faktor1, faktor2), nn = n() ),
        faktor2, nn, fill = 0)
```

```
### <=> 7 - summarise(group_by ... - pipe - lepsie
df %>%
  group_by(faktor1, faktor2) %>%
  summarise( nn = n() ) %>%
  tidyr::spread (faktor2, nn, fill = 0)
```

Odporúčané riešenie pomocou pivot_wider z tidyr

```
### <=> 8 tidyr::pivot_wider
df %>%
  dplyr::count(faktor1, faktor2) %>%
  tidyr::pivot_wider(
    names_from = faktor2
    ,values_from = n          # n from dplyr::count
    #,values_fill = list(n = 0) # 0 namiesto NA
    #,values_fn = list(y = sum) # for uniquely identify
  )
```

```
> table(df$faktor1,df$faktor2)
```

	Blue	Green	Red
AA	1	0	1
BB	1	1	1
CC	0	0	1

```
> xtabs(~faktor1 + faktor2, data=df)
```

	faktor2		
faktor1	Blue	Green	Red
AA	1	0	1
BB	1	1	1
CC	0	0	1

```
> xtabs(~df$faktor1 + df$faktor2)
```

	df\$faktor2		
df\$faktor1	Blue	Green	Red
AA	1	0	1
BB	1	1	1
CC	0	0	1

```
# A tibble: 3 x 4
  faktor1  Blue Green  Red
  <fct>   <dbl> <dbl> <dbl>
1 AA           1     0     1
2 BB           1     1     1
3 CC           0     0     1
```

```
# A tibble: 3 x 4
  faktor1  Blue  Red Green
  <chr>   <int> <int> <int>
1 AA           1     1     0
2 BB           1     1     1
3 CC           0     1     0
```

Na nasledujúcej prednáške vypočítame vlastnými prostriedkami R vyššie importovanú z MySQL a zobrazenú v R pivot tabuľku DF1 (pozri vyššie), ale skôr si osvojíme základy R a vysvetlíme podstatu poslednej metódy `tidyr::pivot_wider` a `tidyr::pivot_longer`, z ktorých druhá je inverznou prvej.

B) Pripojenie z R k MySQL, SQL Server

- Balíky: I) **RMySQL**, II) **RODBC**

B1) Ako sa pripojiť z R k **MySQL** pomocou balíka **RODBC**

B2) Ako sa pripojiť z R k **SQL SERVER** pomocou balíka **RODBC**

B3) Podrobná ukážka dvoch spôsobov ako sa pripojiť z R k **MySQL I)** a **II)**

B4) Import textového dopytu z **SS** a **MySQL** do R

B1) Ako sa pripojiť z R k **MySQL** pomocou balíka **RODBC**

Ak po inštalácii `odbc mysql driver` a po spustení programu `ODBC Data Sources 64 bit` bolo zadané:

Data Source Name: `mysql_poliklinika`

potom (pozri na konci): `conn <- odbcConnect('mysql_poliklinika')`

B2) Ako sa pripojiť z R k **SQL SERVER** pomocou balíka **RODBC**

Pripojenie realizujeme pomocou balíka **RODBC**, ktorý potrebuje štyri údaje pre svoje tri metódy

driver	– typ DB server	<code>odbcDriverConnect</code>
server	– názov DB servera	<code>sqlQuery</code>
DB	– názov DB	<code>close</code>
	– dopyt	

Typ a názov servera, a názov DB definujeme raz, ale zadáme dva dopyty qq. Pred volaním dopytu `sqlQuery(conn, qq)` skôr treba vytvoriť spojenie s DB serverom pomocou metódy `odbcDriverConnect` a potom ho ukončiť pomocou `close` – pozri podrobnejšie nižšie.

B3) Podrobná ukážka dvoch spôsobov ako sa pripojiť z R k **MySQL I)** a **II)**

I) Pomocou balíka **RMySQL** bez ODBC

1) (Iba v počítačovej miestnosti) v MySQL Workbenchi spustiť príkaz

`ALTER USER 'root'@'localhost' IDENTIFIED WITH mysql_native_password BY '... heslo k DB';`

2) V Rstudio – najskôr inštaluj **RMySQL**

```
if (!require(RMySQL, quietly = TRUE)) install.packages('RMySQL')
```

```
library(RMySQL)
```

```
conMy <- dbConnect(
```

```
  MySQL(),
```

```
  user = 'root',
```

```
  password = 'Pozor HESLO MySQL !',
```

```
  dbname = 'poliklinika',
```

```
  host = '127.0.0.1',
```

```
  port = 3306
```

```
)
```

```
qL = "select idL, krstne, spec from lekari"
```

```
qN = "select idL, poplatok pop, month(den) mes from navstevy"
```

```
Lek <- fetch(dbSendQuery(conMy, qL), n = -1); Lek
```

```
Nav <- fetch(dbSendQuery(conMy, qN), n = -1); Nav
```

```
on.exit(dbDisconnect(conMy))
```


II) Pomocou balíka RODBC

1) Treba nainstalovať ODBC mysql driver z

<https://dev.mysql.com/downloads/connector/odbc/>

Windows (x86, 64-bit), MSI Installer Download + Run Typical

2) Potom spustiť program (Ctrl + Esc) ODBC Data Sources 64 bit

Kliknúť na Add

Zvoliť MySQL ODBC 8.0 Unicode Driver

Vyplniť

Data Source Name: **mysql_poliklinika**

TCP/IP Server: **localhost** Port: 3306

User: **root**

Password: **Pozor HESLO MySQL !**

Database: **poliklinika**

Test => OK

3)

```
if (!require(RODBC, quietly = TRUE)) install.packages("RODBC")
```

```
library(RODBC)
```

```
conn <- odbcConnect('mysql_poliklinika')
```

```
qL = "select idL, krstne, spec from lekari"
```

```
Lek <- sqlQuery(conn, qL); Lek
```

```
close(conn)
```

B4) Import textového dopytu z SS a MySQL do R

Zistite sumárne poplatky u jednotlivých lekárov v jednotlivých mesiacoch!

Tu iba importujeme riešenie z DB do R. Úlohu na báze čistej tabuľky Návstevy pomocou R budeme riešiť na ďalšej prednáške.

```
library(RODBC) # balik po instalacii sa pripoji
```

```
#dri <- "SQL Server"
```

```
#ser <- "LABTOP-OH9TOBPI"
```

```
#DB <- "Poliklinika"
```

```
#conSS <- paste0("Driver=", dri,
```

```
#           ";Server=", ser,
```

```
#           ";Database=", DB)
```

```
#qq = "select * from lekari;"
```

```
#qq = "select *, month(den) mes from navstevy;";
```

```
qq = "SELECT
```

```
month(den) mes
```

```
, SUM(CASE WHEN idL = 1 THEN poplatok ELSE 0 END) L1
```

```
, SUM(CASE WHEN idL = 2 THEN poplatok ELSE 0 END) L2
```

```
, SUM(CASE WHEN idL = 3 THEN poplatok ELSE 0 END) L3
```

```
, SUM(CASE WHEN idL = 4 THEN poplatok ELSE 0 END) L4
```

```
, SUM(CASE WHEN idL = 5 THEN poplatok ELSE 0 END) L5
```

```
, SUM(poplatok) AS Vcelku
```

```
FROM Navstevy
```

```
GROUP BY month(den);
```

```
";
```

```
> df # !!!!!
```

	mes	L1	L2	L3	L4	L5	vcelku
1	5	0	0	0	0	0	NA
2	6	900	0	0	500	0	1400
3	7	200	0	1000	0	0	1200
4	8	0	1200	0	800	0	2000
5	9	400	0	0	0	0	400
6	10	300	0	0	800	300	1400
7	11	350	0	0	0	400	750

```
# SQL Server, MySQL
#conn <- odbcDriverConnect(conSS)
conn <- odbcConnect('mysql_poliklinika')
df <- sqlQuery(conn, qq)
close(conn)
df
```

Zistite počet pacientov u jednotlivých lekárov v jednotlivých mesiacoch!

```
qq = "SELECT
month(den) mes
, COUNT(CASE WHEN idL = 5 THEN 1 ELSE null END) Imro
, COUNT(CASE WHEN idL = 3 THEN 1 ELSE null END) Klara
, COUNT(CASE WHEN idL = 1 THEN 1 ELSE null END) Oto
, COUNT(CASE WHEN idL = 2 THEN 1 ELSE null END) Zoli
, COUNT(CASE WHEN idL = 4 THEN 1 ELSE null END) Zuzka
-- , SUM(1) AS Vcelku
FROM Navstevy
GROUP BY month(den);"
```

```
# SQL Server, MySQL
#conn <- odbcDriverConnect(conSS)
conn <- odbcConnect('mysql_poliklinika')
DF1 <- sqlQuery(conn, qq)
close(conn)
DF1

#fetch(dbSendQuery(conMy, qq), n = -1)
```

```
> DF1
  mes Imro klara oto zoli zuzka
1  5    0     2   0    1     0
2  6    0     0   3    0     1
3  7    0     2   1    0     0
4  8    0     0   0    2     1
5  9    1     0   3    0     0
6 10    1     0   1    0     1
7 11    1     0   1    0     0
>
```